

อุปถัมภ์สงคราม: ความเข้าใจโควิด 19 ในมุมมองของคนไทยและคนจีน* WAR METAPHOR: CONCEIVING OF COVID-19 AMONG THAIS AND CHINESE

ซิน เซี่ย, เมธาวิ ยุทธพงษ์ธาดา, ธัญญธร เล็งเนตร

Xin Xie, Methawee Yuttapongtada, Thanyathon Sengnet

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย

Faculty of Humanities, Kasetsart University, Thailand

*Corresponding author E-mail: xiexin29@outlook.com

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพและปริมาณ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์และเปรียบเทียบอุปถัมภ์สงครามที่ใช้ในการนำเสนอโควิด 19 ในภาษาไทยกับภาษาจีน โดยใช้ทฤษฎีอุปถัมภ์เชิงมโนทัศน์ (Conceptual Metaphor) ข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์มาจากสามแหล่งได้แก่ สื่อของภาครัฐ สื่อมวลชน สื่อสังคมออนไลน์ ผลการวิจัยพบว่าทั้งคนไทยและคนจีนนิยมใช้มโนทัศน์สงครามในการทำความเข้าใจโควิด 19 อย่างเป็นระบบ อุปถัมภ์เชิงมโนทัศน์ที่พบในภาษาไทยและภาษาจีนมีการถ่ายทอดความหมายหลายด้านของมโนทัศน์สงครามที่คล้ายกันไปยังมโนทัศน์การจัดการสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด 19 เช่น ผู้ร่วมรบ ยุทธวิธีในการรบ สถานที่รบ อาวุธ และผลการต่อสู้ ในข้อมูลภาษาจีนพบการเลือกใช้อุปถัมภ์ที่หลากหลายมากกว่าในข้อมูลภาษาไทย อาจเนื่องจากความรุนแรงของการแพร่ระบาดของโควิด 19 และนโยบายควบคุมโควิด 19 ข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์ทั้งภาษาไทยและภาษาจีนปรากฏการใช้อุปถัมภ์มากที่สุด แต่ในข้อมูลภาษาไทยพบจำนวนรูปภาษาถ้อยคำอุปถัมภ์ในข้อมูลจากสื่อมวลชนมากกว่าที่พบในข้อมูลจากสื่อของภาครัฐ ในขณะที่ข้อมูลภาษาจีนพบจำนวนรูปภาษาถ้อยคำอุปถัมภ์ในข้อมูลจากสื่อของภาครัฐมากกว่าที่พบในข้อมูลจากสื่อมวลชน อาจเพราะโครงสร้างปริเฉทของข้อมูลจากสื่อของภาครัฐที่ต่างกัน การที่คนไทยและคนจีนนิยมใช้อุปถัมภ์สงครามเช่นกัน มีเหตุผลมาจากประเทศไทยและประเทศจีนมีสังคมวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวกับสงคราม ดังนั้นอุปถัมภ์มีประโยชน์ในการเพิ่มประสิทธิภาพในการเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับโควิด 19 และชักจูงใจผู้รับสารให้ปฏิบัติตามมาตรการ

คำสำคัญ: อุปถัมภ์สงคราม, โควิด 19, อุปถัมภ์เชิงมโนทัศน์, ไทย-จีน

Abstract

This quantitative and qualitative study employed conceptual metaphor theory to analyze and compare the war metaphors used to present COVID-19 in Thai and Chinese. Data sources included government media, mass media, and social media. Results showed that both Thais and Chinese people systematically conceive of COVID-19 as war concept. Conceptual metaphor CONTROL OF COVID-19 IS WAR in Thai and Chinese had mapped some similarities in war concept to control of COVID-19 concept such as combatants, combat tactics, battlegrounds, weapons, and combat results. More varieties of metaphors were found in Chinese data, perhaps due to the severity of the COVID-19 pandemic and the COVID-19 control policies in China. Most of the metaphors were found in both Thai and Chinese social media, the Thai sources used more

metaphorical expressions in mass media than in government media. In contrast, Chinese sources showed more metaphorical expressions in government media than in mass media, perhaps due to the discourse structure of sources from government media. Both Thais and Chinese people were fond of using war metaphors because Thailand and China have cultures, societies, and histories involving war. Thus, war metaphors were used to increase the efficiency of disseminating information about COVID-19 and persuade audiences to comply with the measures.

Keywords: War Metaphor, COVID-19, Conceptual Metaphor, Thai-Chinese

บทนำ

โควิด 19 เกิดการแพร่ระบาดเป็นเวลามากกว่า 3 ปี ส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของประชากรทั่วโลกเป็นอย่างมาก ปัจจุบันด้วยความรุนแรงของเชื้อโควิด 19 ได้ลดลงและส่งผลกระทบต่อคนน้อยลง แต่ประเทศได้ผ่อนปรนมาตรการควบคุมการแพร่ระบาดของโควิด 19 อย่างต่อเนื่องตามสถานการณ์การแพร่ระบาด ผู้คนก็เริ่มให้ความสนใจกับโควิด 19 ลดน้อยลง แต่การใช้ภาษากับโควิด 19 ยังมีความน่าสนใจ เช่น อุปสรรคเป็นปรากฏการณ์ทางภาษาที่น่าสนใจและพบบ่อยครั้งในการนำเสนอเหตุการณ์การแพร่ระบาดของโควิด 19 ในหลาย ๆ ภาษา ผู้วิจัยพบมีการใช้อุปสรรคกับโควิด 19 ในทั้งภาษาไทยและภาษาจีน เช่น เมื่อนำเสนอเรื่องเกี่ยวกับโควิด 19 คนไทยอาจจะพูดว่า *โควิด-19 เราต้องชนะ (โรงแรมปิด)ชั่วคราว จากพิษโควิด* คำพูดเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าผู้ส่งสารคนไทยกำลังมองโควิด 19 เป็น ศัตรู และสารพิษ ในขณะที่คนจีนจะนำเสนอเรื่องเกี่ยวกับโควิด 19 ดังนี้ *他们, 是性命相托时的那道光* (พวกเขา (บุคลากรทางการแพทย์) เป็นแสงที่ฝากชีวิตไว้ได้) และ *华西教授康焰第8次出发抗击疫情* (Kang Yan, ศาสตราจารย์ของโรงพยาบาลจีนตะวันตก, ออกเดินทางไปต่อต้านสถานการณ์โควิด 19 เป็นครั้งที่ 8) จากตัวอย่างประโยคข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่า คนจีนมองโควิด 19 เป็น ศัตรูเช่นกัน และเห็นว่าบุคลากรทางการแพทย์เป็นแสง การใช้อุปสรรคในตัวอย่างประโยคดังกล่าวทั้งภาษาไทยและภาษาจีนสามารถช่วยแสดงอารมณ์ความรู้สึกของผู้ส่งสาร และช่วยผู้รับสารเข้าใจโควิด 19 มากขึ้นได้ สะท้อนให้เห็นการใช้อุปสรรคกับสถานการณ์โควิด 19 ที่เหมือนกันและต่างกันระหว่างคนไทยกับคนจีน ยิ่งกว่านั้นเผยให้เห็นมโนทัศน์ของคนไทยและคนจีนที่มีต่อโควิด 19 ได้

ปัจจุบันการศึกษาอุปสรรคได้รับความสนใจจากกลุ่มนักภาษาศาสตร์ปริชานเป็นอย่างมาก เลคอฟและจอห์นสันได้เสนอทฤษฎีอุปสรรคเชิงมโนทัศน์ (Conceptual Metaphor Theory) ขึ้นมาเมื่อประมาณปี ค.ศ. 1980 เป็นการเปิดทางการศึกษาอุปสรรคตามแนวภาษาศาสตร์ปริชาน ใจความสำคัญของทฤษฎีนี้คือ ทำความเข้าใจและประสมสิ่งหนึ่งผ่านอีกสิ่งหนึ่ง พวกเขาเชื่อว่าอุปสรรคไม่เพียงแต่เป็นการใช้สำนวนโวหารเท่านั้น ยังปรากฏอยู่ในชีวิตประจำวันของมนุษย์ (Lakoff, G. & Johnson, M., 2003) การสื่อสาร การคิด และการกระทำใช้มโนทัศน์อันเดียวกันที่มีพื้นฐานมาจากอุปสรรค และในวัฒนธรรมหนึ่ง ๆ ค่านิยมพื้นฐานมักสอดคล้องกับโครงสร้างเชิงอุปสรรคของมโนทัศน์พื้นฐาน (Lakoff, G. & Johnson, M., 2003) ดังนั้นภาษาที่ใช้ในชีวิตประจำวันสามารถนำมาศึกษาเพื่อเผยให้เห็นมโนทัศน์ได้ หลังจากนั้นโคเวกเซสอธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับกระบวนการทางความหมายของอุปสรรค ที่ประกอบด้วยวงความหมายต้นทางกับวงความหมายปลายทาง โดยปกติวงความหมายต้นทางประกอบด้วยสิ่งที่รูปธรรมมากกว่าและคุ้นเคยมากกว่า ในขณะที่วงความหมายปลายทางประกอบด้วยสิ่งที่นามธรรมมากกว่าคุ้นเคยน้อยกว่า และระหว่างสองวงความหมายมีความสัมพันธ์ด้วยการถ่ายโยง (mapping) (นันทนา วงษ์ไทย, 2563) หลังจากทฤษฎีอุปสรรคเชิงมโนทัศน์นำเสนอออกมา นักวิชาการทั่วโลกเริ่มให้ความสนใจศึกษาอุปสรรคตามแนวภาษาศาสตร์ปริชาน นักวิชาการชาวจีนและชาวไทยก็เช่นกัน Zhao, Y.ชี้แจงว่าการที่ใช้สิ่งรูปธรรมบ่งชี้ถึงสิ่งนามธรรมนำไปสู่ความสามารถด้านปริชานเชิงนามธรรม ซึ่งเป็นสิ่งทำให้อุปสรรคเกิดขึ้น

ในเมื่อที่พบเจอสิ่งใหม่ มนุษย์จะนิยมทำความเข้าใจ จัดการ นึกคิด และถ่ายทอดสิ่งใหม่ด้วยมโนทัศน์ที่เคยเรียนรู้แล้ว ไม่นิยมสร้างคำใหม่ (Zhao, Y., 2000) ชัชวดี ศรลัมพ์ได้กล่าวไว้ว่าภาษาเป็นภาพสะท้อนระบบความคิดของผู้ใช้ภาษา อุปลักษณ์จึงสามารถเผยให้เห็นระบบปริชานและกระบวนการเชิงอุปลักษณ์ได้ ซึ่งได้รับอิทธิพลจากการรับรู้โลกกับประสบการณ์การใช้ภาษา และมีความสัมพันธ์กับกระบวนการคิด ภาพในใจ ความรู้ และประสบการณ์โลก (ชัชวดี ศรลัมพ์, 2548) Wang, Y. มีความคิดว่าอุปลักษณ์เป็นสิ่งที่เกี่ยวกับปริชาน และส่งผลกระทบต่ออย่างลึกซึ้งต่อการรับรู้โลกของมนุษย์ อุปลักษณ์เป็นเครื่องมือและผลลัพธ์ของระบบปริชานของมนุษย์ นอกจากนี้มนุษย์ประยุกต์ใช้อุปลักษณ์ในการทำความเข้าใจโลกโดยการถ่ายโยง (project) วงความหมายหนึ่งไปยังอีกวงความหมายหนึ่งด้วยการอนุมาน (Wang, Y., 2006) เมื่อเกิดการแพร่ระบาดของโควิด 19 ก็มีนักวิชาการหลายท่านทั้งชาวไทยและชาวจีนให้ความสนใจกับการศึกษาอุปลักษณ์เกี่ยวกับโควิด 19 ตามแนวอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ เช่น ธนพล เอกพจน์ และคณะศึกษาอุปลักษณ์ (โควิด 19 เป็น ศัตรู) ตามแนวภาษาศาสตร์ปริชานโดยเก็บข้อมูลจากเว็บไซต์พันทิปดอทคอม ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าคนไทยทำความเข้าใจเชื้อโควิด 19 ผ่านมโนทัศน์ศัตรู (ธนพล เอกพจน์ และคณะ, 2563) ยุทธการ ปัทมโรจน์ศึกษาอุปลักษณ์การแพร่ระบาดของโควิด 19 จากข้อมูลข่าวการเมืองของสำนักข่าวไทยรัฐ และพบมีการใช้อุปลักษณ์สงครามกับโควิด 19 (ยุทธการ ปัทมโรจน์, 2563) เอกพล ดวงศรีศึกษาอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ [โควิด คือ สงคราม] จากข่าวในหนังสือพิมพ์ภาษาไทยออนไลน์ (เอกพล ดวงศรี, 2566) และพบงานวิจัยภาษาจีน เช่น Si ได้ศึกษาอุปลักษณ์สงครามจากข่าวของ Shenzhen Special Zone Daily ในช่วงเวลาโควิด 19 แพร่ระบาดตอนต้น (Si, J., 2021) Zhou, C. ศึกษาอุปลักษณ์โควิด 19 ข่าวภาษาจีนระหว่างเวลาเดือนมกราคม 2020 ถึงเดือนเมษายน 2020 โดยใช้ทฤษฎีอุปลักษณ์เชิงวิพากษ์ พบว่าอุปลักษณ์สงครามถูกใช้ในการนำเสนอโควิด 19 จำนวนมาก อุปลักษณ์มีหน้าที่อธิบายความจริงของเหตุการณ์และกระตุ้นอารมณ์ของผู้รับสาร (Zhou, C., 2021) สำหรับงานวิจัยเปรียบเทียบภาษาไทยกับภาษาจีน เช่น จีน เซี่ย และดือนา คาช่า พบว่าทั้งคนไทยและคนจีนมีการใช้อุปลักษณ์สงครามเพื่อเชิญชวนประชาชนร่วมมือป้องกันโควิด 19 งานวิจัยที่ทบทวนล้วนเผยให้เห็นว่าอุปลักษณ์สงครามมีบทบาทสำคัญในการทำความเข้าใจโควิด 19 ของคนไทยและคนจีน (จีน เซี่ย และดือนา คาช่า, 2565) จากตัวอย่างประโยคข้างต้น ก็สามารถอนุมานได้ว่าทั้งคนไทยและคนจีนทำความเข้าใจโควิด 19 ผ่านมโนทัศน์สงคราม และอุปลักษณ์สงครามก็อาจจะส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมของคนไทยและคนจีนต่อโควิด 19

อย่างไรก็ตามยังไม่พบบ้างงานวิจัยที่มุ่งศึกษาเปรียบเทียบอุปลักษณ์สงครามในบริบทโควิด 19 ระหว่างภาษาไทยกับภาษาจีน และงานวิจัยที่ผ่านมามักใช้ข้อมูลจากแหล่งใดแหล่งหนึ่ง เช่น ข่าว ยังไม่พบบ้างงานวิจัยที่ใช้ข้อมูลมาจากหลากหลายแหล่ง ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเปรียบเทียบอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์สงครามที่ใช้ในการนำเสนอโควิด 19 ระหว่างคนไทยกับคนจีนจากข้อมูลสามแหล่งรวมกันโดยศึกษาผ่านถ้อยคำอุปลักษณ์ เผยให้เห็นคนไทยและคนจีนมีมโนทัศน์ต่อโควิด 19 เหมือนกันและต่างกันอย่างไร เนื่องจากถ้อยคำภาษาเป็นหลักฐานสำคัญในการเผยให้เห็นมโนทัศน์ของมนุษย์ (Lakoff, G. & Johnson, M., 2003)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์และเปรียบเทียบอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์สงครามในการนำเสนอโควิด 19 ในภาษาไทยและภาษาจีน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพและปริมาณ ตัวอย่างข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเก็บจากสามแหล่ง ได้แก่ สื่อของภาครัฐ สื่อมวลชน และสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งเป็นสื่อที่ใช้และพบบ่อยในชีวิตประจำวัน จึงอาจจะสามารถเผยให้เห็นมโนทัศน์ของคนไทยกับคนจีนได้ รายละเอียดของตัวอย่างข้อมูลดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ตัวอย่างข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย

แหล่งข้อมูล	ภาษาไทย	ภาษาจีน
ข้อมูลจากสื่อของภาครัฐ	ประกาศ ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับโควิด 19 ในเว็บไซต์กระทรวงสาธารณสุขแห่งประเทศไทย ตั้งแต่เดือนมกราคม 2020 ถึง เดือนมกราคม 2021	ประกาศ ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับโควิด 19 ในเว็บไซต์ National Health Commission of P. R. China ตั้งแต่เดือนมกราคม 2020 ถึง เดือนเมษายน 2020
ข้อมูลจากสื่อมวลชน	โพสต์ทวิตเตอร์เกี่ยวกับโควิด 19 ในบัญชีทางการของสำนักข่าวไทยรัฐ (สำนักข่าวที่ได้รับความนิยมในประเทศไทย มีผู้ติดตามมากกว่า 4 ล้านคน) ตั้งแต่เดือนกรกฎาคม 2021 ถึง เดือนธันวาคม 2021	โพสต์ Weibo เกี่ยวกับโควิด 19 ของสำนักข่าว People's Daily (สำนักข่าวที่ได้รับความนิยมในประเทศจีน มีผู้ติดตามมากกว่า 149 ล้านคน) ตั้งแต่เดือนกรกฎาคม 2021 ถึง เดือนธันวาคม 2021
ข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์	สุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจงเดือนละประมาณ 50 ถ้อยคำอุปสรรค จากข้อความของผู้ใช้ทวิตเตอร์ทั่วไป โดยค้นหาคำว่า “โควิด” ตั้งแต่เดือนกรกฎาคม 2021 ถึง เดือนธันวาคม 2021	สุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจงเดือนละประมาณ 50 ถ้อยคำอุปสรรค จากข้อความของผู้ใช้ Weibo ทั่วไป โดยค้นหาคำว่า “新冠” (ใหม่+โคโรนา) และคำว่า “疫情” (โรคระบาด+สถานการณ์) ตั้งแต่เดือนกรกฎาคม 2021 ถึง เดือนธันวาคม 2021

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยจะนำความหมายของถ้อยคำในพจนานุกรมประกอบการจำแนกว่าถ้อยคำนั้นอยู่ในวงความหมายใด เพื่อพิจารณาว่ามีการใช้ภาษาเชิงอุปสรรคหรือไม่ ถ้าความหมายประจำรูปของถ้อยคำไม่ได้อยู่วงความหมายการแพทย์ หรือวงความหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับโควิด 19 โดยตรง แต่ปรากฏอยู่ในบริบทโควิด 19 แสดงว่าถ้อยคำนั้นเป็นอุปสรรค พจนานุกรมที่ใช้ได้แก่ สำหรับข้อมูลภาษาไทย พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตสถาน พ.ศ. 2554 (ราชบัณฑิตสถาน, 2554) และหนังสือคลังคำ ฉบับปรับปรุง (นวรรธณ พันธุเมธา, 2555) สำหรับข้อมูลภาษาจีน พจนานุกรมภาษาจีนฉบับร่วมสมัย ฉบับที่ 7 (Dictionary Editing Office of CASS, 2016) มีผู้แต่งเป็นสำนักงานจัดทำพจนานุกรมของสถาบันวิจัยภาษาศาสตร์ของสภาวิทยาศาสตร์สังคมแห่งประเทศไทย ในกรณีที่พจนานุกรมไม่สามารถบอกความหมายตามขนบของถ้อยคำได้อย่างแม่นยำ ผู้วิจัยจะสอบถามเจ้าของภาษาเพิ่มเติม และพิจารณาร่วมกับบริบท

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยพบจำนวนรูปภาษาและความถี่การปรากฏถ้อยคำอุปสรรคในข้อมูลภาษาไทยและภาษาจีนดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 จำนวนรูปภาษาและความถี่การปรากฏถ้อยคำอุปสรรคของภาษาไทยและภาษาจีนในแต่ละแหล่งข้อมูล

	ภาษาไทย	ภาษาจีน
สื่อของ ภาครัฐ	5 รูป 214 แห่ง	37 รูป 453 แห่ง
สื่อมวลชน	13 รูป 83 แห่ง	22 รูป 123 แห่ง
สื่อสังคมออนไลน์	30 รูป 218 แห่ง	74 รูป 206 แห่ง
รวมกัน	33 รูป 515 แห่ง	97 รูป 782 แห่ง

ข้อมูลภาษาไทยมีการใช้ถ้อยคำอุปลักษณ์ 33 รูป ปรากฏทั้งหมด 515 แห่ง จำแนกเป็น ข้อมูลจากสื่อของภาครัฐพบถ้อยคำอุปลักษณ์ 5 รูป ปรากฏทั้งหมด 214 แห่ง ข้อมูลจากสื่อมวลชนพบถ้อยคำอุปลักษณ์ 13 รูป ปรากฏทั้งหมด 83 แห่ง และข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์พบถ้อยคำอุปลักษณ์ 30 รูป ปรากฏทั้งหมด 218 แห่ง ขณะที่ข้อมูลภาษาจีนพบมีการใช้ถ้อยคำอุปลักษณ์ 97 รูป ปรากฏทั้งหมด 782 แห่ง จำแนกเป็น ข้อมูลจากสื่อของภาครัฐพบถ้อยคำอุปลักษณ์ 37 รูป ทั้งหมด 453 แห่ง ข้อมูลจากสื่อมวลชนพบถ้อยคำอุปลักษณ์ 22 รูป ปรากฏทั้งหมด 123 แห่ง และในข้อมูลภาษาในสื่อสังคมออนไลน์พบถ้อยคำอุปลักษณ์ 74 รูป ปรากฏทั้งหมด 206 แห่ง สะท้อนให้เห็นว่าทั้งคนไทยและคนจีนนิยมนำประสบการณ์สงครามที่มีความคุ้นเคยมากกว่ามาทำความเข้าใจกับประสบการณ์เกี่ยวกับโควิด 19 ที่มีความคุ้นเคยน้อยกว่าอย่างเป็นระบบผ่านอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ [การจัดการสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด 19 เป็น สงคราม]

1. การวิเคราะห์หาอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ [การจัดการสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด 19 เป็น สงคราม] ในภาษาไทยและภาษาจีน

1.1 อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ (การจัดการสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด 19 เป็น สงคราม)

ในภาษาไทย

ในกลุ่มข้อมูลภาษาไทยผู้วิจัยพบถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์สงครามที่มีความเกี่ยวข้องกับโควิด 19 ทั้งหมด 33 รูป ปรากฏทั้งหมด 515 แห่ง ถ้อยคำอุปลักษณ์ ได้แก่ ป้องกัน ฆ่า รอด รับมือ ดำเนินหน้า ลู ทำลาย ต้าน สกัด ต่อสู้ รบ กำจัด ต้านทาน เผชิญหน้า อาวุธ ศัตรู ปราบ ศึก พันธมิตร แนวหน้า ปกป้อง เสียสละ บุก ชนะ ล้มสลาย นักรบ รมรงค์ เกราะเหล็ก พ่ายแพ้ สงคราม ยุทธวิธี กลยุทธ์ และทหาร ตามลำดับความถี่การปรากฏจากมากไปน้อย ดังตัวอย่างประโยคต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 1 สิ่งสำคัญเบื้องต้นในการป้องกันตนเองจากการติดเชื้อ คือ การสังเกตอาการทางสุขภาพของแขกที่มาใช้บริการ

ตัวอย่างที่ 2 เป็นกำลังใจให้นักรบชุดขาวทุกท่าน ที่อยู่ด่านหน้าดูแลผู้ป่วยโควิด

ตัวอย่างที่ 3 จอมยุทธ์เคยคุมกองพลมาแล้วจะมีกลยุทธ์รบกับโควิดอย่างไร

จากตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นว่าการจัดการสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด 19 เปรียบเหมือน สงคราม เชื้อโควิด 19 เป็นสิ่งที่ต้องป้องกัน “ป้องกัน” มีความหมายประจำรูปว่า กั้นไว้เพื่อต้านทานหรือคุ้มครอง (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554) ซึ่งสิ่งที่ควรป้องกันเป็นศัตรูตามความหมายขบ และบุคลากรทางการแพทย์ที่มีการสัมผัสกับโควิด 19 โดยตรง เปรียบเป็นนักรบ สถานที่ที่มีโอกาสสัมผัสกับโควิด 19 โดยตรงจึงเปรียบเป็นด่านหน้า ซึ่งคำว่า “นักรบ” อยู่ในกลุ่มคำผู้เกี่ยวข้องกับการรบ มีความหมายว่า ผู้เชี่ยวชาญการรบ (นววรรณ พันธุเมธา, 2555) และคำว่า “กลยุทธ์” หมายถึง การรบที่มีเล่ห์เหลี่ยม วิธีการที่ต้องใช้กลยุทธ์ต่าง ๆ เล่ห์เหลี่ยมในการต่อสู้ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554) ในตัวอย่างคำนี้ถูกใช้กับโควิด 19 เห็นว่าผู้ส่งสารเปรียบเทียบนโยบายมาตรการต่าง ๆ ที่กำหนดเพื่อจัดการสถานการณ์โควิด 19 เป็นกลยุทธ์ที่ใช้ในการรบ

การใช้มโนทัศน์สงครามเพื่ออธิบายการจัดการสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด 19 เพื่อให้เข้าใจว่า เชื้อโควิด 19 เป็นศัตรูกำลังโจมตีประชาชนและทุกเมือง มีบุคลากรทางการแพทย์ทำหน้าที่เป็นนักรบอยู่ที่ด่านหน้า เผชิญหน้ากับโควิด 19 เพื่อป้องกันและฆ่าเชื้อโควิด โดยใช้อาวุธรักษาโรค หน้ากากอนามัย เจลแอลกอฮอล์เป็นต้น เป็นอาวุธในการต่อสู้ ประชาชนก็ร่วมมือกันป้องกันโควิด 19 โดยสวมใส่หน้ากากอนามัยและฉีดวัคซีนกระตุ้นภูมิคุ้มกันเพื่อเป็นเกราะ นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานต่าง ๆ เป็นพันธมิตรให้ความช่วยเหลือในการต่อสู้ ทั้งหมดทั้งปวงนี้ทำเพื่อชนะโควิด 19 ไม่ให้โควิด 19 แพร่ระบาดต่อและสร้างความเสียหายอีกต่อไป ในขณะที่เดียวกันเชื้อโควิด 19 ก็เกิดการกลายพันธุ์เพื่อสู้กับภูมิคุ้มกันของมนุษย์ที่ได้จากการฉีดวัคซีน ดังนั้นจึงสามารถแสดงการถ้อยความหมายระหว่างวงความหมายต้นทาง “สงคราม” กับ วงความหมายปลายทาง “การจัดการสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด 19” อย่างเป็นระบบ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3 การถ่ายโยงความหมายของอุปลักษณ์เชิงมนทัศน์ [การจัดการสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด 19 เป็น สงคราม] ในภาษาไทย

วงความหมายต้นทาง “สงคราม”	วงความหมายปลายทาง “การจัดการสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด 19”
นักรบ	บุคลากรทางการแพทย์
ผู้ช่วยรบ	ประชาชน หน่วยงานต่าง ๆ
ศัตรู	เชื้อโควิด 19
ยุทธวิธี	นโยบาย มาตรการในการจัดการโควิด 19
ด้านทาน	พยายามหยุดการแพร่ระบาดของโควิด 19
การบุกของศัตรู	การแพร่ระบาดของโควิด 19
อาวุธ เกราะ	ยา หน้ากากอนามัย เจลแอลกอฮอล์เป็นต้นภูมิคุ้มกัน
สถานที่รบ	โรงพยาบาล และพื้นที่อื่นที่มีการแพร่ระบาด
ชนะ	การยุติสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด 19
พ่าย	โควิด 19 แพร่ระบาดต่อ สร้างความเสียหายเพิ่ม

จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่ามนทัศน์การจัดการสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด 19 ที่ทุกคนทุกภาคส่วนมีส่วนร่วม เปรียบเป็น การต่อสู้ป้องกันการรุกรานของศัตรูเชื้อโควิด 19 ที่สร้างความเสียหายและความเดือดร้อนให้แก่ประชาชนและประเทศชาติ โดยต้องใช้พลังและสติปัญญาในการต่อสู้ การใช้อุปลักษณ์สงครามยังทำให้ผู้รับสารเข้าใจความอันตรายและความเร่งด่วนในการป้องกันสถานการณ์โควิด 19 และยินยอมปฏิบัติตามนโยบายต่าง ๆ ที่รัฐบาลกำหนด และช่วยเหลือกันเมื่อเกิดการแพร่ระบาดของโควิด 19

1.2 อุปลักษณ์เชิงมนทัศน์ [การจัดการสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด 19 เป็น สงคราม] ในภาษาจีน

ในกลุ่มข้อมูลภาษาจีนผู้วิจัยพบถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนอุปลักษณ์เชิงมนทัศน์นี้มีทั้งหมด 97 รูป ปรากฏทั้งหมด 784 แห่ง ถ้อยคำอุปลักษณ์ได้แก่ 防护 (ป้องกัน ปกป้อง) 一线 (แนวหน้า) 防 (ป้องกัน) 联防 (ป้องกันร่วม) 指挥部 (กองบัญชาการ) 抗疫 (ต่อต้านโรคระบาด) 部署 (จัดวาง) 打赢 (ตีให้ชนะ) 抗击 (ต่อต้าน) 阻击战 (สงครามตักโจมตี) 战胜 (รบชนะ) 防线 (แนวป้องกัน) 战斗 (ต่อสู้) 突破 (บุกทะลวง) 指挥 (บัญชาการ) 斗争 (ต่อสู้) 坚守 (ป้องกันคุ้มครองอย่างเด็ดเดี่ยว) 英雄 (วีรบุรุษ) 进攻 (บุกโจมตี) 第一线 (แนวหน้า) 战役 (สู้รบโรคระบาด) 战役 (สงคราม) 前线 (แนวหน้า) 大战 (สงครามครั้งใหญ่) 仗 (สงคราม) 袭 (โจมตี) 牺牲 (เสียสละ) 战争 (สงคราม) 奋战 (ต่อสู้สุดกำลัง) 挑战 (ท้าทาย) 守 (ป้องกัน) 持久战 (สงครามยืดเยื้อ) 战场 (สนามรบ) 守土 (ป้องกันดินแดน) 总体战 (สงครามยกประเทศ) 堡垒 (ป้อมปราการ) 装备 (อุปกรณ์สู้รบ) 战士 (นักรบ) 战略成果 (ผลสำเร็จทางยุทธศาสตร์) 相持 (คุมเชิง) 突袭 (โจมตีอย่างรวดเร็ว) 练兵 (ฝึกทหาร) 抗争 (ต่อต้าน) 后勤 (งานพลานุการ) 反扑 (โจมตีย้อนกลับ) 抵抗 (ต่อต้าน ด้านทาน) 敌 (ศัตรู) 御 (ป้องกัน) 守护者 (ผู้ปกป้อง) 胜利 (ชนะ) 命令 (คำสั่ง) 武器 (อาวุธ) 靶标 (เป้า) 战袍 (เสื้อคลุมสู้รบ) 战绩 (ผลการต่อสู้) 战斗力 (ความสามารถในการสู้รบ) 瓦解 (พังทลาย) 停兵 (หยุดการสู้รบ) 收兵 (ถอนทหาร) 杀招 (ท่าไม้ตาย) 杀 (ฆ่า) 庆功酒 (เหล้าฉลองการชนะ) 千军万马 (ทหารกับม้าพันหมื่น) 平手 (สู้เสมอ) 拼搏 (ต่อสู้) 捷报 (ข่าวแจ้งชนะ) 歼灭 (ทำลายล้าง) 甲 (เกราะ) 孤军奋战 (สู้รบอย่างโดดเดี่ยว) 攻陷 (รบและยึด) 攻破 (บุกให้แตก) 反攻 (โจมตีโต้ตอบ) 队伍 (กองทัพ) 打倒 (ตีให้ล้ม) 打败 (ตีให้แพ้) 摧毁 (ทำลายล้าง) 出征 (ออกศึก) 出击 (ออกโจมตี) 撤退 (ถอยทัพ) 搏斗 (ต่อสู้) 备战 (เตรียมรบ) 保卫战 (สงครามปกป้อง) 保卫 (ปกป้อง) 罢战 (เลิกสงคราม) 安定 (สงบสุข มั่นคง) 请战 (ขอรบ) 战友 (มิตรร่วมรบ) 挂帅 (เป็นจอมพล) 攻坚战 (สงครามโจมตีฐานแข็งแรงแรง) 冲锋 (บุกทะลวง) 士气 (ขวัญกำลังใจทหาร) 先锋

(กองนำหน้า) 厌战 (เบื่อการรบ) 战线 (แนวรบ) 对抗 (ต่อต้าน แข่งขัน) 作战 (สู้รบ) 凯旋 (กลับมาพร้อมการชนะ) ตามลำดับความถี่การปรากฏจากมากไปน้อย ดังตัวอย่างประโยคต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 4 时刻保持个人防护意识。

คำแปล: รักษาจิตสำนึกที่ป้องกันตัวทุกเมื่อ

ตัวอย่างที่ 5 为早日全面战胜新冠肺炎疫情营造良好环境。

คำแปล: สร้างสภาพแวดล้อมที่ดีให้กับการชนะสถานการณ์โควิด 19 ในทุกด้านอย่างรวดเร็ว

ตัวอย่างที่ 6 新冠肺炎病毒是全人类共同的敌人

คำแปล: เชื้อโควิด 19 เป็นศัตรูของมนุษย์ทั่วโลก

“防护” มีความหมายประจำรูปว่า ป้องกัน ปกป้องคุ้มครอง “战胜” หมายถึง ชนะในสงครามหรือการแข่งขัน “敌人” หมายถึง คนที่เป็นศัตรู ฝ่ายที่เป็นศัตรู (Dictionary Editing Office of CASS, 2016) เป็นคำที่อยู่ในวงความหมายสงคราม แต่ในตัวอย่างถูกใช้ในบริบทโควิด 19 เปรียบเทียบโควิด 19 เป็น สิ่งที่ป้องกัน ศัตรู และสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด 19 เป็นสิ่งที่ต้องชนะให้ได้สำหรับมนุษย์ จึงสะท้อนให้เห็นว่า คนจีนมองการจัดการสถานการณ์โควิด 19 เป็นสงครามเช่นกัน

อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์นี้แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างมโนทัศน์การจัดการสถานการณ์โควิด 19 กับมโนทัศน์สงคราม กล่าวคือผู้ส่งสารคนจีนทำความเข้าใจการจัดการสถานการณ์โควิด 19 ผ่านมโนทัศน์สงครามหรือกำลังสื่อสารนำเสนอเรื่องจัดการสถานการณ์โดยใช้มโนทัศน์สงคราม ในการจัดการสถานการณ์หรือสงครามครั้งนี้ สงครามมีประเภทต่างกันเมื่อบริบทต่างกัน เช่น ประเภทใช้เวลายืดเยื้อ สงครามยืดเยื้อ ประเภทระดับยกทั้งประเทศ สงครามยกประเทศ มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กองบัญชาการ ในแต่ละเมือง ทำหน้าที่จัดวางกำลังทหาร มีบุคลากรทางการแพทย์เป็นนักรบใช้อุปกรณ์สู้รบต่าง ๆ เพื่อต่อต้านและป้องกันการโจมตีการรุกรานของศัตรูที่แนวหน้า ในสงครามครั้งนี้บางคนอาจเสียชีวิตเนื่องจากติดโควิด 19 แต่สุดท้ายจะมีข่าวแจ้งชนะมาและทุกคนมากินเหล้าฉลองการชนะ ในยามที่ไม่มีการแพร่ระบาดของโควิด 19 เกิดขึ้น ก็ทำการฝึกทหารเพื่อเพิ่มทักษะความสามารถในการสู้รบ ในขณะที่เดียวกันเชื้อโควิด 19 ก็พยายามต่อสู้ทุกท่วงท้วงภูมิคุ้มกันของมนุษย์ ดังนั้นจึงสามารถแสดงการถ้อยความหมายระหว่างวงความหมายต้นทาง “สงคราม” กับ วงความหมายปลายทาง “การจัดการสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด 19” อย่างเป็นระบบดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4 การถ้อยความหมายของอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ [การจัดการสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด 19 เป็น สงคราม] ในภาษาจีน

วงความหมายต้นทาง “สงคราม”	วงความหมายปลายทาง “การจัดการสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด 19”
จอมพลกองบัญชาการ	ผู้นำ ผู้รับผิดชอบในรัฐบาลหน่วยงานรัฐ
นักรบ ทหารมิตรร่วมรบ	บุคลากรทางการแพทย์ ข้าราชการและอาสาสมัคร
ผู้ช่วยรบ	ประชาชนคนอื่น
การต่อต้าน	การพยายามหยุดการแพร่ระบาดต่อของโควิด 19
การบุกของศัตรู	การแพร่ระบาดของโควิด 19
อุปกรณ์สู้รบ	ยา หน้ากากอนามัย เจลแอลกอฮอล์ และภูมิคุ้มกันเป็นต้น
สถานที่รบ	โรงพยาบาลและพื้นที่อื่นที่มีการแพร่ระบาด
ฝึกทหาร	อบรมทักษะควบคุมโควิด 19
ผลการต่อสู้	ผลในการควบคุมโควิด 19
ชนะ	หยุดการแพร่ระบาดของโควิด 19 ได้
แพ้	หยุดการแพร่ระบาดของโควิด 19 ไม่ได้

การใช้อุปลักษณสงครามทำให้ผู้รับสารเข้าใจความอันตรายและความเร่งด่วนในการป้องกันสถานการณ์โควิด 19 ทั้งนี้ และยินยอมปฏิบัติตามนโยบายต่าง ๆ ที่รัฐบาลกำหนด และช่วยเหลือกัน อีกทั้งมีทัศนสงครามยังทำให้เห็นความยากลำบากในการควบคุมสถานการณ์ด้วย ประชาชนจึงน่าจะเข้าใจความเข้มงวดและระยะเวลาในการบังคับใช้นโยบายบางประการ และแสดงให้เห็นความกล้าหาญและการเสียสละของบุคลากรทางการแพทย์และบุคคลอื่นที่ทำหน้าที่ในด่านหน้า จึงนำไปสู่ความเข้าใจของการทำงานของบุคคลกลุ่มนี้ และเกิดการชื่นชมกับบุคคลกลุ่มนี้ด้วย

2. เปรียบเทียบอุปลักษณเชิงมนทัศน์ [การจัดการสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด 19 เป็นสงคราม] ระหว่างภาษาไทยกับภาษาจีน

จากผลการวิจัยพบว่าทั้งคนไทยและคนจีนนิยมใช้อุปลักษณเชิงมนทัศน์สงครามในการทำความเข้าใจโควิด 19 แต่ก็มีความแตกต่างกัน ในข้อมูลภาษาจีนพบจำนวนรูปภาษาถ้อยคำอุปลักษณและจำนวนการปรากฏถ้อยคำอุปลักษณมากกว่าที่พบในภาษาไทย กล่าวว่ ในภาษาจีนมีความหลากหลายในการเลือกใช้อุปลักษณเมื่อนำเสนอโควิด 19 มากกว่าภาษาไทย ถ้อยคำภาษาจีนสะท้อนด้านต่าง ๆ ของสงครามมากกว่าถ้อยคำภาษาไทย เช่น ขั้นตอนในการเตรียมสงคราม 练兵 (ฝึกทหาร) อารมณความรูสึกที่มีต่อสงคราม 厌战 (เบื่อการรบ) และแม้เป็นด้านเดียวกัน ข้อมูลภาษาจีนจะพบถ้อยคำอุปลักษณหลากหลายมากกว่า แสดงให้เห็นคนจีนใช้รายละเอียดของมนทัศน์สงครามมากกว่า เช่น ในด้านผลการต่อสู้ กลุ่มข้อมูลภาษาไทยพบถ้อยคำ พ่ายแพ้ ชนะ กลุ่มข้อมูลภาษาจีนนอกจากพบถ้อยคำ 打赢 (ตีให้ชนะ) 胜利 (ชนะ) 打败 (ตีให้แพ้) แล้ว ยังพบถ้อยคำอุปลักษณที่แสดงผลการต่อสู้อีกประเภทหนึ่ง คือ 平手 (สู้เสมอกัน) อาจเนื่องจากประเทศจีนเป็นประเทศแรกของโลกที่เกิดการแพร่ระบาดของโควิด 19 ได้รับผลกระทบหนักมากกว่า และมีการปฏิบัตินโยบายควบคุมโควิด 19 ที่เข้มงวดเป็นเวลานาน จึงทำให้มีผลการต่อสู้ที่หลากหลาย ในขณะที่ประเทศไทยเกิดการแพร่ระบาดช้ากว่าหลายเดือน และมีความรุนแรงน้อยกว่า อีกทั้งมีการผ่อนปรนนโยบายตามกาลเวลา

จากมุมมองลำดับของจำนวนรูปภาษาของถ้อยคำอุปลักษณที่พบในแต่ละแหล่งข้อมูล ข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์ทั้งภาษาไทยและภาษาจีนปรากฏจำนวนมากที่สุด แต่ในส่วนของข้อมูลจากสื่อของภาครัฐและข้อมูลจากสื่อมวลชน ภาษาไทยและภาษาจีนปรากฏความแตกต่างกัน กล่าวคือในข้อมูลภาษาไทยจำนวนรูปภาษาถ้อยคำอุปลักษณในข้อมูลจากสื่อมวลชนมากกว่าที่พบในข้อมูลจากสื่อของภาครัฐ แต่ในข้อมูลภาษาจีนจำนวนรูปภาษาถ้อยคำอุปลักษณในข้อมูลจากสื่อของภาครัฐมากกว่าที่พบในข้อมูลจากสื่อมวลชน ผู้วิจัยคิดว่าอาจมีเหตุผลมาจากโครงสร้างปริเนทของตัวอย่างข้อมูลจากสื่อของภาครัฐของภาษาไทยกับภาษาจีน แม้ว่าล้วนเป็นข้อมูลด้านประกาศประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับโควิด 19 ก็ตาม แต่ข้อมูลภาษาไทยมักกล่าวถึงคำแนะนำนโยบายในการควบคุมสถานการณ์โควิด 19 ตั้งแต่ต้นจนจบ ซึ่งข้อมูลเหล่านี้จะปรากฏการใช้อุปลักษณน้อย ในขณะที่ข้อมูลภาษาจีนมีส่วนต้นและส่วนท้ายเป็นข้อความสรุปสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด 19 และสถานการณ์การป้องกันโควิด 19 รวมถึงการให้กำลังใจโน้มน้าวใจด้วย ซึ่งข้อมูลส่วนนี้จะปรากฏอุปลักษณมาก

คำว่า “ป้องกัน” ในภาษาไทยปรากฏในกลุ่มข้อมูลทั้งหมด 280 แห่งมากเป็นอันดับหนึ่ง และมากกว่าถ้อยคำอื่นเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะปรากฏในชื่อประกาศ เช่น “แนวทางการป้องกันและควบคุมโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในการตรวจเลือกทหารกองประจำการ และการฝึกทหารใหม่” และมีการปรากฏร่วมกับคำอื่น เช่น “มาตรการป้องกัน”

การใช้คำว่า “ป้องกัน” ในบริบทเกี่ยวกับโรคหรือบริบทอื่นมีมาก่อนการแพร่ระบาดของโควิด 19 แล้ว แต่อย่างไรก็ตาม ตามคานิยามในพจนานุกรมความหมายประจำรูปของ “ป้องกัน” ยังคงอยู่ในวงความหมายสงครามโดยปกติ 防扌 (ป้องกัน ปกป้อง) ในภาษาจีนมีกรณีคล้ายกันกับคำว่า “ป้องกัน” ในภาษาไทย คำนี้ปรากฏทั้งหมด 170 แห่งมากเป็นอันดับหนึ่ง และมากกว่าถ้อยคำอื่นเป็นอย่างมาก ถูกใช้กันอย่างแพร่หลายแล้วในหลาย

บริบทที่ไม่ใช่สงคราม แต่คำนิยามในพจนานุกรมยังอยู่ในวงความหมายสงครามเป็นหลักเช่นกัน ดังนั้นผู้วิจัยจัดสองคำนี้เป็นถ้อยคำอุปลักษณ์เมื่อใช้กับโควิด 19

ประสบการณ์ที่ได้มาจากร่างกายมนุษย์ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม และปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ที่อยู่วัฒนธรรมร่วมกัน เป็นประสบการณ์ชนิดธรรมชาติ (natural kinds of experience) ประสบการณ์ชนิดธรรมชาติบางอย่างมีบางส่วนมีลักษณะเชิงอุปลักษณ์โดยธรรมชาติ เนื่องจากอุปลักษณ์มีบทบาทสำคัญในการนำเสนอลักษณะโครงสร้างของประสบการณ์ (Lakoff, G. & Johnson, M., 2003) ดังนั้นประสบการณ์ป้องกันโควิด 19 เป็นประสบการณ์ชนิดธรรมชาติและมีส่วนมีลักษณะเชิงอุปลักษณ์โดยธรรมชาติ ในการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการนำเสนอปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับโควิด 19 มักจะพบคำว่า “ป้องกัน” “防护” (ป้องกัน ปกป้อง) ซึ่งเป็นถ้อยคำสื่อความหมายเชิงอุปลักษณ์ ผู้วิจัยจึงตั้งข้อสังเกตว่ามโนทัศน์ป้องกันโควิด 19 เป็นมโนทัศน์สร้างโดยอุปลักษณ์ (metaphorically structured concept) คือมโนทัศน์การป้องกันโควิด 19 ถูกสร้างโดยอุปลักษณ์เกือบทั้งหมด หารวิธีการกำหนดขอบเขตของมโนทัศน์การป้องกันโควิด 19 อย่างชัดเจนโดยตรงไม่ได้ จึงต้องอาศัยวิธีการอ้อม ก็คือ อุปลักษณ์ (Lakoff, G. & Johnson, M., 2003) แสดงให้เห็นว่าทั้งคนไทยและคนจีนทำความเข้าใจโควิด 19 เป็นสิ่งที่ต้องป้องกัน หรือจากอีกมุมมองหนึ่งว่าผู้ส่งสารต้องการให้ผู้รับสารเข้าใจโควิด 19 เป็นสิ่งที่ต้องป้องกันตั้งแต่ขั้นตอนการรับรู้โควิด 19

อภิปรายผล

จากงานวิจัยที่ผ่านมา ได้แก่ ธนพล เอกพจน์ และคณะ พบถ้อยคำอุปลักษณ์สงครามในข้อมูลเว็บไซต์พันทิปดอทคอมทั้งหมด 44 รูป (ธนพล เอกพจน์ และคณะ, 2563) ยุทธการ ปัทมโรจน์พบมีการปรากฏถ้อยคำอุปลักษณ์ในตัวอย่างข้อมูลทั้งหมด 612 แห่ง (ยุทธการ ปัทมโรจน์, 2563) เอกพล ดวงศรีพบมีถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ [โควิด คือ สงคราม] ทั้งหมดจำนวน 162 รูป (เอกพล ดวงศรี, 2566) ซึ่งจำนวนมากกว่าผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยคิดว่าน่าจะเพราะช่วงเวลาที่ข้อมูลเผยแพร่ต่างกัน ธนพล เอกพจน์ และคณะเก็บข้อมูลที่เผยแพร่ในช่วงเดือนมกราคม – เดือนเมษายน ปี 2563 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่โควิด 19 เพิ่งเริ่มแพร่ระบาด เป็นประเด็นน่าสนใจ และคนไทยยังรู้จักโควิด 19 อย่างไม่ลึกซึ้ง ดังนั้นจึงปรากฏการใช้อุปลักษณ์ที่หลากหลาย ในขณะที่การวิจัยครั้งนี้ส่วนใหญ่เก็บข้อมูลที่เผยแพร่ในช่วงเดือนกรกฎาคม – เดือนธันวาคม ปี 2564 ซึ่งคนไทยมีประสบการณ์กับโควิด 19 เป็นเวลาประมาณ 2 ปีแล้ว รู้จักโควิด 19 มากขึ้น และบางคนเริ่มไม่สนใจการแพร่ระบาดของโควิด 19 แล้ว ดังนั้นจึงปรากฏการใช้อุปลักษณ์น้อยกว่า ข้อมูลของงานวิจัยของยุทธการ ปัทมโรจน์ มีส่วนหนึ่งเป็นบทคำพูดของผู้นำ มีโครงสร้างการสื่อสารสมบูรณ์ มีหน้าที่ชักจูงใจผู้รับสารด้วย ดังนั้นจึงต้องอาศัยการใช้อุปลักษณ์ที่มีระบบ ซึ่งข้อมูลภาษาไทยในงานวิจัยชิ้นนี้ไม่มีข้อมูลบทคำพูดของผู้นำ เอกพล ดวงศรีเก็บข้อมูลจากหนังสือพิมพ์ออนไลน์ 14 ฉบับระหว่างเดือนมกราคม 2563 - เดือนมิถุนายน 2564 มีจำนวนข้อมูลมากและครอบคลุมระยะเวลาสั้น จึงน่าจะเป็นเหตุผลทำให้พบจำนวนถ้อยคำอุปลักษณ์มากกว่างานวิจัยเรื่องอื่นเป็นอย่างมาก อย่างไรก็ตามงานวิจัยเหล่านี้ล้วนเผยให้เห็นว่ามโนทัศน์สงครามเป็นเครื่องมือสำคัญในการทำความเข้าใจโควิด 19 สำหรับคนไทย

งานวิจัยในภาษาจีนที่ผ่านมา พบอุปลักษณ์สงครามมีความสำคัญมากเป็นพิเศษในการทำความเข้าใจโควิด 19 สำหรับคนจีนเช่นกัน (Si, J., 2021); (Yang, H., 2021); (Zhang, Q., 2021) นอกจากนี้ผู้วิจัยพบถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สื่อความหมายเชิงปกป้องมากกว่าถ้อยคำที่สื่อความหมายเชิงรุกราน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Si ที่พบถ้อยคำอุปลักษณ์ภาษาจีนที่สื่อความหมายเชิงปกป้องมากกว่า (Si, J., 2021) ทำให้เห็นว่าประเทศจีนยังไม่ต้องการทำลายล้างเชื้อโควิด 19 เชิงรุก หรือเนื่องจากข้อจำกัดต่าง ๆ ยังทำไม่ได้ สอดคล้องกับนโยบายประเทศจีน “内防 反弹 外防 输入” (ภายในประเทศป้องกันสถานการณ์โควิด 19 เกิดขึ้นใหม่ ป้องกันเชื้อโควิด 19 เข้ามาจากต่างประเทศ)

ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นทั้งคนไทยและคนจีนนิยมใช้มโนทัศน์สงครามในการทำความเข้าใจโควิด 19 หรือสถานการณ์โควิด 19 ที่เป็นสิ่งใหม่และอยู่ฝ่ายตรงข้ามกับมนุษย์ มีความยากลำบากในการจัดการต้องจัดการอย่างเร่งด่วน รวมทั้งสามารถสร้างความเสียหายให้กับปัจเจกบุคคลและสังคมได้ ผู้คนมักจะสร้างชุดความคิดของภารกิจที่มีความยากลำบากความเร่งด่วนและความปฏิบัติผ่านมโนทัศน์สงคราม (Liu, J., & Zhong, L., 2022) ลักษณะการสร้าง ความเสียหายของสงครามก็สอดคล้องกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด 19 การที่ทั้งคนไทยกับคนจีนเลือกใช้อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์สงครามนำเสนอการจัดการโควิด 19 ในทำนองเดียวกัน ผู้วิจัยคิดว่ามีเหตุผลสองด้าน (ย้ายมาจากผลการวิจัย)

1. ด้านการรับรู้ จากมุมมองวัฒนธรรมประวัติศาสตร์ สงครามมักปรากฏคู่กันกับ กระบวนการปฏิรูปเสมอ ในประวัติศาสตร์ของมนุษย์ ดังนั้นมโนทัศน์สงครามจึงมีบทบาทสำคัญ (Jia, G., 2021) กล่าวคือตั้งแต่สังคมบุพกาลจนถึงสมัยปัจจุบัน ทุกครั้งที่เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม มักมีสงครามหรือการต่อสู้ระหว่างชุมชนหรือประเทศ ในประวัติศาสตร์ของประเทศไทยก็เกิดสงครามหลายครั้ง เช่น สงครามกับพม่า สงครามกับเขมร และสงครามโลกครั้งที่สองประเทศไทยก็ได้รับผลกระทบ ในการเปลี่ยนแปลงราชวงศ์หรือขยายดินแดนของประเทศไทย ในประวัติศาสตร์ก็คงแยกปัจจัยสงครามไม่ได้ เช่น สงครามฝิ่น สงครามต่อต้านญี่ปุ่น ทั้งหลาย ส่งผลต่อการพัฒนาของประเทศไทยและความคิดของชาวจีนไปด้วย (Jia, G., 2021) แม้แต่ในปัจจุบันก็ยังมีสงครามเกิดขึ้นในพื้นที่ต่าง ๆ นอกจากนี้สงครามยังปรากฏอยู่ในนวนิยาย ภาพยนตร์ทุกวันนี้ทั้งในสังคมไทยและสังคมจีน เพราะฉะนั้นการที่สงครามเกิดขึ้นต่อเนื่องกัน ความทรงจำต่อสงครามอย่างลึกซึ้งของมนุษย์ จึงอำนวยความสะดวกในการเข้าใจสิ่งอื่นด้วยประสบการณ์ของมโนทัศน์สงคราม (Zeng, Y., & Liu, J., 2021) ความจริงแล้ว มโนทัศน์สงครามยังถูกนำมาใช้ในวาทกรรมอื่นในชีวิตประจำวันเป็นอย่างมาก เช่น วาทกรรมเศรษฐกิจ วาทกรรมการโต้วาที และโรคอื่น ๆ นอกจากนี้มโนทัศน์สงครามกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด 19 ยังมีความคล้ายกันหลายอย่าง การเกิดขึ้นในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งและขยายไปหลายพื้นที่ได้ และต้องใช้เวลาในการจัดการ โดยเฉพาะด้านความเร่งด่วน ความอันตรายต่อชีวิตประชาชน (ย้ายมาจากผลการวิจัย)

2. ด้านหน้าที่ของการใช้ภาษา เชื้อโควิด 19 เป็นเชื้อไวรัสชนิดใหม่ที่ไม่มีความรู้ก่อนหน้านี้ ในช่วงเวลาที่เพิ่งเริ่มแพร่ระบาดหลายประเทศยังมีความเข้าใจโควิด 19 ไม่ลึกซึ้งโดยเฉพาะประชาชนทั่วไป ดังนั้นการใช้ภาษา กับโควิด 19 โดยเฉพาะของสื่อมวลชนและภาครัฐ ต้องได้รับการขัดเกลา เช่น ในบริบทผู้นำประเทศจีน อธิบาย ความอันตรายของโควิด 19 ให้กับชาวจีนอย่างไร ทำอย่างไรให้ประชาชนชาวจีนทุกคนระมัดระวัง และเข้าร่วมการ ป้องกันควบคุม รมรงค์ทรัพยากรและพลังของทั้งสังคมอย่างไร (Zhang, Q., 2021) นักวิทยาศาสตร์ชาวญี่ปุ่น Nobuo Sato เคยชี้แจงว่า อุปลักษณ์เป็นการกลายเป็นสัญลักษณ์อีกครั้งของสัญลักษณ์ภาษา (Zhang, Q., 2021) อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ (การจัดการสถานการณ์โควิด 19 เป็น สงคราม) ทำให้ “การจัดการสถานการณ์โควิด 19” กลายเป็นสัญลักษณ์ของสงครามทั้งในระดับถ้อยคำและปริชาน (Zhang, Q., 2021) ดังนั้นผู้รับสารจึงยกระดับการ จัดการสถานการณ์โควิด 19 ไปที่ระดับสงคราม และทำความเข้าใจลักษณะและคุณสมบัติของโควิด 19 ผ่านระบบ มโนทัศน์สงครามได้ ทำให้ผู้รับสารสำนึกถึงความเร่งด่วนและความสำคัญของการป้องกันโควิดทั้งระดับปัจเจก บุคคลและสังคม และเข้าใจนโยบายต่าง ๆ เกี่ยวกับโควิด 19 ในประเทศของตน และยินยอมปฏิบัติตามร่วมมือกันและ สนับสนุนนโยบายของรัฐบาล ซึ่งเป็นความต้องการของทั้งไทยและจีน สอดคล้องกับแนวคิดอุปลักษณ์ไม่ใช่เพียงแต่ วิธีการมองความเป็นจริงเท่านั้น ยังเอื้อต่อการเปลี่ยนแปลงนโยบายและกิจกรรมเชิงการเมืองกับเศรษฐกิจด้วย อุปลักษณ์ที่เราใช้มีบทบาทสำคัญในการกำหนดวิธีการดำเนินชีวิตของเรา (Lakoff, G. & Johnson, M., 2003)

ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่าทั้งคนไทยและคนจีนนิยมใช้อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์สงครามทำความเข้าใจโควิด 19 แต่นักวิชาการชาวตะวันตก Richardt, Semino เป็นต้น มีความคิดว่าเป็นเมื่อนำเสนอการขัดแย้ง มโนทัศน์การปะทะทางร่างกายจะถูกใช้มากกว่ามโนทัศน์สงคราม เนื่องจากประชาชนทั่วไปไม่มีประสบการณ์โดยตรงกับการ

ปะทะด้วยอาวุธที่มีระบบระหว่างประเทศ ในขณะที่การปะทะทางร่างกายเต็มไปด้วยชีวิตประจำวันของมนุษย์ ตั้งแต่เด็ก และมีโครงสร้างระบบชัดเจน เข้าใจได้ง่าย ดังนั้นใช้สงครามเป็นอุปลักษณ์อาจไม่ใช่การเลือกที่ดีที่สุด (Si, J., 2021) คนไทยกับคนจีนกลับนิยมใช้มโนทัศน์สงคราม เนื่องจากเห็นว่าการจัดการสถานการณ์โควิด 19 กับสงครามมีความคล้ายคลึงกันหลายอย่าง เชื้อโควิด 19 แพร่กระจายจากคนสู่คน ถ้าไม่มีการบริหารส่วนรวม การกระทำของปัจเจกบุคคลจะไร้ความหมาย (Si, J., 2021) และสงครามเป็นกิจกรรมอิงกลุ่ม การปะทะทางร่างกายเป็นกิจกรรมปัจเจกบุคคลโดยปกติ คนไทยมีมุมมองตัวตนแบบพึ่งพาซึ่งกันและกัน สังคมไทยมีความเป็นสังคมแบบอิงกลุ่ม (สิทธิธรรม อ่องวุฒิวินัย, 2561) สังคมจีนเป็นสังคมแบบอิงกลุ่มเช่นกัน ให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล อุปลักษณ์สงครามจึงเป็นการเลือกที่ดีที่สุดสำหรับการรวบรวมจิตใจ วางแผนการจัดการโดยรวม (Zeng, Y., & Liu, J., 2021) ซึ่งสังคมไทยและสังคมจีนแตกต่างกับโลกตะวันตกที่มีมุมมองปัจเจกบุคคลเป็นหลัก ดังนั้นอุปลักษณ์สงครามจึงเป็นตัวเลือกที่ดีกว่าสำหรับคนไทยกับคนจีน

ผลการวิจัยครั้งนี้ยังเกิดประโยชน์ในการเรียนการสอนภาษาไทยหรือภาษาจีนในฐานะภาษาต่างประเทศ ได้ ช่วยให้ผู้เรียนภาษาไทยหรือผู้เรียนภาษาจีนชาวไทยเข้าใจการใช้อุปลักษณ์และมโนทัศน์ที่แฝงอยู่ เบื้องหลังมากขึ้น เพิ่มประสิทธิภาพในการสื่อสารกับเจ้าของภาษาโดยเฉพาะในบริบทที่มีการใช้อุปลักษณ์ที่แตกต่างกับภาษาของตนเอง เนื่องจากเมื่อคู่สนทนา มีวัฒนธรรม ความรู้ ค่านิยม และฐานคติที่ต่างกัน การเข้าใจซึ่งกันและกันจะเป็นสิ่งที่ทำได้ยาก จึงต้องอาศัยการต่อรองทางความหมาย (negotiation of meaning) และการหาอุปลักษณ์ที่เหมาะสมเพื่อใช้ในการสื่อสารเป็นหนึ่งในกิจกรรมการต่อรองทางความหมาย (Lakoff, G. & Johnson, M., 2003)

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิเคราะห์และเปรียบเทียบอุปลักษณ์สงครามกับโควิด 19 ในภาษาไทยกับภาษาจีนโดยอาศัยทฤษฎีอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ (Conceptual Metaphor) พบว่าทั้งคนไทยและคนจีนนำประสบการณ์สงครามมาทำความเข้าใจโควิด 19 อย่างเป็นระบบ มีการถ่ายโยงความหมายหลายด้านระหว่างสงครามกับการจัดการสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด 19 เช่น ผู้ร่วมรบ ยุทธวิธีในการสู้รบ สถานที่รบ อาวุธ และผลการต่อสู้ ในข้อมูลภาษาจีนพบมีการเลือกใช้อุปลักษณ์ที่หลากหลายมากกว่า อาจเนื่องจากความรุนแรงของการแพร่ระบาดของโควิด 19 ที่ต่างกัน และนโยบายควบคุมโควิด 19 ที่ต่างกัน และลำดับจำนวนการใช้อุปลักษณ์ของข้อมูลสามแหล่งมีความต่างระหว่างภาษาไทยกับภาษาจีน อาจเพราะโครงสร้างปริเฉทของข้อมูลจากสื่อของภาครัฐที่ต่างกัน การที่คนไทยและคนจีนนิยมใช้อุปลักษณ์เช่นกัน น่าจะมีเหตุผลมาจากสังคมวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับสงคราม ดังนั้นอุปลักษณ์มีประโยชน์ในการเพิ่มประสิทธิภาพในการเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับโควิด 19 และชักจูงใจผู้รับสารให้ปฏิบัติตามมาตรการ และมีข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไปดังนี้ 1. ควรศึกษาเปรียบเทียบอุปลักษณ์สงครามในภาษาไทยกับภาษาจีนในบริบทอื่น เช่น เศรษฐกิจ การเมือง ตามแนวคิดอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ เพื่อให้เข้าใจความสำคัญของมโนทัศน์สงครามในการทำความเข้าใจมโนทัศน์อื่นหรือการสร้างมโนทัศน์อื่นรวมถึงความต่างและความเหมือนระหว่างคนไทยกับคนจีน 2. ควรศึกษาเปรียบเทียบอุปลักษณ์สงครามในบริบทโควิด 19 ระหว่างภาษาไทยกับภาษาจีน หรือภาษาอื่นตามแนวคิดการวิเคราะห์อุปลักษณ์เชิงวิพากษ์ (Critical Metaphor Analysis) เพื่อทำให้เห็นความต่างและความเหมือนของการเลือกใช้อุปลักษณ์และเจตนาในการใช้อุปลักษณ์ระหว่างคนชาติต่างกัน

กิตติกรรมประกาศ

บทความเรื่อง “อุปลักษณ์สงคราม: ความเข้าใจโควิด 19 ในมุมมองของคนไทยและคนจีน” จากเนื้อหาที่นำเขียนนี้ในบทความฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง “อุปลักษณ์เกี่ยวกับโควิด 19 ในภาษาไทยและ

ภาษาจีน” สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ รศ. ดร. ณฐ อังศุวิริยะ ที่กรุณาให้คำแนะนำอันมีประโยชน์อย่างยิ่ง

เอกสารอ้างอิง

- เอกพล ดวงศรี. (2566). สงคราม (โรค) โควิด 19: อุปลักษณ์เชิงมนทัศน์ของสังคมไทยและโลกที่สะท้อนผ่านหนังสือพิมพ์ไทยออนไลน์. วารสารมนุษยศาสตร์สาร, 24(1), 226-251.
- ชัชวดี ศรีลัมพ์. (2548). อุปลักษณ์ตามแนวคิดของภาษาศาสตร์ปริชาน. วารสารศิลปศาสตร์, 5(1), 1-16.
- ชิน เขี้ย และตือนา คาชชา. (2565). การศึกษาเปรียบเทียบถ้อยคำในการประชาสัมพันธ์เพื่อเชิญชวนป้องกันโควิด-19 ระหว่างสาธารณรัฐประชาชนจีนกับประเทศไทย. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 42(2), 36-50.
- ธนพล เอกพจน์ และคณะ. (2563). ไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 คือ ศัตรู : การศึกษาอุปลักษณ์เชิงมนทัศน์ของคนไทย ตามแนวภาษาศาสตร์ปริชาน. วารสารภาษา ศาสนา และวัฒนธรรม, 9(1), 1-37.
- นววรรณ พันธุ์เมธา. (2555). คลังคำ ฉบับปรับปรุง. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์.
- นันทนา วงษ์ไทย. (2563). ภาษาและความหมาย. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: เค.ซี.อินเตอร์เพรส.
- ยุทธการ ปัทมโรจน์. (2563). อุปลักษณ์เกี่ยวกับสถานการณ์การแพร่ระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในช่วงการเมืองไทยบนเว็บไซต์ไทยรัฐออนไลน์. วารณวิทัศน์, 22(1), 134-175.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2554). พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554. เรียกใช้เมื่อ 28 เมษายน 2023 จาก <https://dictionary.orst.go.th>
- สิทธิธรรม อ่องวุฒิวัฒน์. (2561). กลวิธีทางภาษาที่ใช้ในการบอกข่าวร้ายในภาษาไทยและเหตุจูงใจ. วารสารเกษมบัณฑิต, 19(1), 19-30.
- Dictionary Editing Office of CASS. (2016). XIANDAI HANYU CIDIAN. Beijing: The Commercial Press.
- Jia, G. (2021). A Study on the War Metaphors of News Headlines -- Taking the news title of COVID-19's epidemic as an example. JOURNAL OF WUYI UNIVERSITY, 40(11), 30-34.
- Lakoff, G., & Johnson, M. (2003). Metaphor we live by. London: The University of Chicago press.
- Liu, J., & Zhong, L. (2022). 新冠肺炎疫情的战争隐喻及其影响 (The war metaphor of the Corona Virus Disease 2019 epidemic and its impact). Journal of Chongqing University of Education, 35(1), 48-53.
- Si, J. (2021). War Metaphors in the Shenzhen Special Zone Daily during the Outbreak of Coronavirus. Journal of Qingyuan Polytechnic, 14(2), 1-6.
- Wang, Y. (2006). Cognitive Linguistics. Shanghai: Shanghai Foreign Language Education Press.
- Yang, H. (2021). 政府重大态度的隐喻表达机制研究——以《抗击新冠肺炎疫情的中国行动》白皮书为例 (Research on the Metaphoric Expression Mechanism of the Government's Major Attitude——Taking the White Paper "China's Actions to Fight the Corona Virus Disease 2019 Epidemic" as an Example). The Journal Of Humanities, 22(8), 90-96.
- Zeng, Y., & Liu, J. (2021). Novel Coronavirus Pneumonia in People's Daily : a Report on War Metaphor. JOURNAL OF JIAYING UNIVERSITY(Philosophy & Social Sciences), 39(5), 56-60.
- Zhang, Q. (2021). A study of Conceptual Metaphors on "Epidemic Prevention and Control Is A War". Media Observer, 38(6), 63-70.

- Zhao, Y. (2000). *Introduction to Cognitive Linguistics*. Shanghai: Shanghai Foreign Language Education Press.
- Zhou, C. (2021). 隐喻视角下的突发公共卫生事件新闻研究——基于新冠肺炎疫情报道语料库 (News research on public health emergencies from the perspective of metaphor——Based on the corpus of the Corona Virus Disease 2019 epidemic reports). *PUBLIC COMMUNICATION OF SCIENCE TECHNOLOGY*, 15(4), 86-89.